

BANY-A-007-1

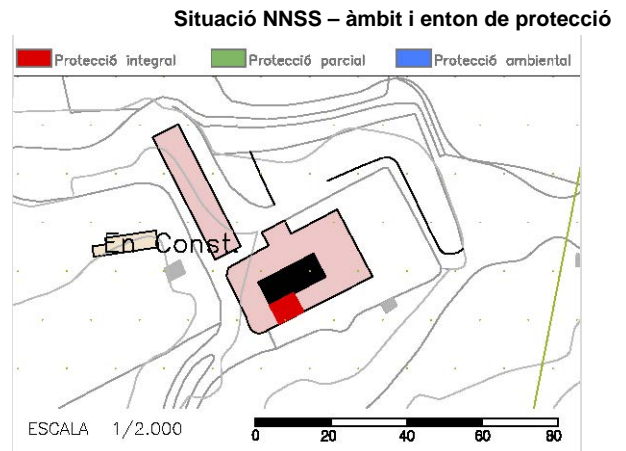
INFORMACIÓ IDENTIFICATIVA I DESCRIPTIVA

IDENTIFICACIÓ DE L'ELEMENT

Denominació	Torre de Son Bunyola
Codi	BANY-A-007-1
Tipologia	Torre de defensa
Ús actual	-
Autoria	-
Estil o corrent	Tradicional
Grau de protecció	BIC

IDENTIFICACIÓ ESPAIAL

Municipi	Banyalbufar
Situació	Sector nord (pol2. Parcel. 77) Plànol 1C-2C
Coordenades UTM	X: 460676 Y: 4393913
Altitud	107 m.
Entorn	Rural

Referència cadastral 07007A002000770000ST

DESCRIPCIÓ DE L'ELEMENT

Descripció constructiva / estructures

La torre quadrada, dita antigament Torre des Moro —probablement fou aixecada (o reestructurada) després de la conquesta catalana— compta amb quatre plantes d'alçat, la primera de la qual és de volta de canó. Està coronada per setze merlets rematats per un capell piramidal. Aquí encara resta el suport de fusta on va penjar durant trenta anys la campana del vaixell italià enfonsat davant els esculls de la costa de la possessió. Durant el segle XVIII sabem que hi servava dues cambres amb els seus corresponents llits. La torre, abans de la reforma feta per la família Puig, estava recoberta per una teulada a dos aiguavessos, la qual fou semiesbucada per un llamp a principis de segle. L'arxiduc Lluís Salvador en digué: "Son Bunyola té una torre quadrada coberta per una teulada" A la base de la torre se situà durant el segle XIX i part del XX el portal forà, tal com s'aprecia per sota del referit exterior i també per la rajola que resta amb el número de l'immoble.

Cronologia	Medieval s.XVI
Criteris datació	Referències documentals
Classificació general	Arquitectura militar
Accessibilitat	Rodada
Funcionalitat	Defensa
Materials i tècniques de construcció	Pedra, morter, ciment, ferro, fusta. Tècniques de paredament en verd
Categoria	b) Patrimoni rural

NOTES HISTÒRIQUES

Una vegada conquerida Mallorca el territori que abraçava Banyalbufar es dividí entre el bisbe de Mallorca, Ramon de Clusa, i Gilibert de Cruïlles. Fou aquest darrer a qui correspongué la part de Bunyola sa Mar, que comprenia tot el territori que va des de l'Hort de sa Cova fins a sa Bastida, és a dir, tota la vall que ocupa el port des Canonge. Però dins aquest territori, va ser un tal Pere Mates qui realment en potencià el repoblament efectuant gran quantitat de sotsestabliments. És en aquest moment quan surt a la llum l'alqueria de la Torre, la qual ocupà el territori (sinó el mateix) que la moderna Son Bunyola. Poc més tard, en 1282, Pere Mates «estableix als germans Guillem i Pere Juyol el seu honor de la Torre, a Bunyola de sa Mar, que té pel rei a delme i tasca. El dit Mates es reté estatge a la Torre, al molí, a la taula jussana de l'hort, on hi ha un noguer hi arbres, i als horts de la Païssa, on hi ha una sèquia que hi passa entre el torrent i els arbres».

El 1340 es torna a mencionar l'alqueria, la qual es manté encara sota els hereus de Pere Mates. Però, a partir d'aquest moment fins al segle XVI no tenim notícies directes del que passa amb aquesta alqueria i les seves terres, encara que sí se succeeixen els documents que se centren en la vall de Bunyola i el seu litoral, sobretot pel delicat problema de la inseguretat marítima.

Entrat el segle XVI, al mes de juliol del 1531 apareix documentada la possessió amb una part del topònim modern. Així, la «possessionis de Bunyola» era del notari ciutadà Miquel Prexana qui l'arrendà a Guillem Mas de la Jordà, de Campos, juntament amb les bísties que tenia Simó Vic, durant el termini de cinc anys. Incloua tres-centes ovelles i la muntanya de sa Bastida —turó situat a ponent de la possessió, per on passa l'actual carretera pública—. A les condicions pactades es diu que podia fer ús de totes les fonts de la possessió i en temps adequat havia de socarrar tota la muntanya, fer bardisses per tancar l'oliviar i baixar les ovelles al pla amb el corresponent senyal. Sabem també que en aquesta muntanya es conrava vinya, s'hi explotaven diverses rotes i també s'hi feia carbó. Per altra banda, encara haurem d'esperar fins al segle XVIII perquè el topònim aparegui encapçalat pel mot Son.

D'una manera encara poc clara, de la nissaga dels Vic passà a la família Valentí (l'linatge que donà nom a la possessió veïna, i de la qual parlarem en el primer volum de la col·lecció). En 1578, a les estimacions generals fetes a Mallorca s'esmenten «Dos possessions i rafals de mossèn Thedeu Valentí» (Son Valentí i Son Bunyola), que varen ser valorades amb un total de «dotze milia lliures».

El 12 d'abril de 1620 la possessió dita «Buniola» era d'Elionor Quint i Valentí, qui denuncià que era sovint «molestada de molts particulars qui li entren en aquella fent-hi camins, trepitjant los samenters y olives, aprofitant ses llenyes, desfent-li bardisses y parets, tallant-li pins y

altres arbres y axí bé trauen guix i li cremen ab les llenyies de dita poss. tot lo que fan sens licència de dita Quint i Valentí y axí bé es molestada de tot gènere de bestiar qui li entre en dita poss. y li menjen los sementers, olives y pastures, per tot lo qual li redunda molt gran dany». Per tot això, la propietària demanà «2589 franques» com a pena i que el batle ordenàs públicament que «no sia persona ninguna qui gose ni presumesca entrar en la dita possessió, fer camins, trepitjar los samanters y olives ni se'n aporten llenyies ni desfasser bardisses ni parets ni tallen pins, llenyies ni altres arbres ni tampoch traugen guix de la dita poss. ni coguen aquell dins dita poss. ab llenyies de aquella sens expressa llicència de dita Quint y Valentí». En aquesta època la possessió estava arrendada a un tal Jaume Tomàs.

Segons els Stims de 1685, la possessió «dita Buñola, part en alou de Sa Majestat el Rey y part en alou de la Baronia de Lloscos, dels hereus de Pere Antoni Çafortesa Donzell» va ser valorada en 19.000 lliures mallorquines. Tretze anys més tard, segons unes altres estimacions, va ser estimada en 10.600 lliures (igual que Son Valentí) de la qual constava com a propietària Uniça Safortesa i Berga.

El 1710 la possessió era de Elisabet Safortesa i Berga, vídua del senyor Gabriel de Berga i Santacília i filla de Pere Antoni Safortesa. Comptava amb cases, horts, vinyes, camp, olivar i garriga i va ser valorada amb un total de 10.000 lliures. Era també la propietària de la possessions veïnes de Son Valentí (amb el mateix valor) i Son Balaguer (amb 2.000 lliures). Set anys més tard, apareix el primer document amb el nom modern, Son Bunyola, encara que no serà fins al segle XIX quan s'estandarditza.

D'aquí passà al seu fill, Gabriel de Berga i Safortesa. El dos de setembre de 1746 s'inventariaren el béns de la possessió. Per aquella època estava arrendada a un tal Jaume Llabrés. Se n'esmenten la sala, la quadra, la primera cambra, la cambra alta, la cambra de la cuina, la cuina, el menjador, el rebost, la cambra de la torre, l'altra cambra de la torre, la capella (on hi havia un altar, una Adoració dels Reis, un Descendiment i un Crist crucificat), l'entrada davant la capella, la cuina del majoral, la tafona (amb dues bigues), el celler (amb deu bótes congrenyades, entre d'altres de menor cabuda), la botiga de l'oli, la cambra dels missatges, els estudis, la cambra del majoral, un estable, la cambra del pa i la garrovera.

El 1756 morí Gabriel de Berga i Safortesa i la «possessionis dicta Buyola» passà a Lleonard Safortesa, qui en 1772 n'inventarià els béns. A més de les cambres abans esmentades se n'hi afegí «els estudis dels capellans». En aquell moment la possessió produïa garroves, malvasia, vins, horta en general i melons en particular. El 1788 era del senyor Joan Burgues Safortesa, també propietari de Son Valentí. En aquesta data va ser arrendada a Claudi Marcel de Sòller durant el termini de quatre anys. Però, un any més tard, Marcel cedí l'arrendament a Martí Mayol, cunyat seu. Posteriorment fou del senyor Tomàs Quint Safortesa.

Segons l'Apeo del 1818 la possessió de Son Bunyola, la propietària de la qual era de la viuda de Tomàs Quint Safortesa, Maria Francisca Dameto, va ser valorada amb un total de 31.234 lliures. Hi havia parrals, vinyes, terres de reguiu, vuitanta quarterades d'olivar i muntanya. Durant la primera meitat del segle XIX fou de Tomàs Quint Safortesa i Dameto, casat amb Maria Antònia de Togores i el 1866 la passà a Josep Quint Safortesa i Togores, fill del matrimoni.

Tres anys abans, l'Amillaramiento assenyalava que la possessió comptava amb 1 quarteró i 67 destres destinats a hortalisses de segona i tercera qualitat; 3 quarterades, 8 quartons i 67 destres a reguiu de cereals; un quartó i 200 destres a arbres fruiters; les terres de secà ocupaven 8 quarterades, 6 quartons i 145 destres; l'olivar estava distribuït en 66 quarterades i 54 destres; el garroverar, en 16 quarterades; pinar, 134 quarterades i 51 destres i la garriga al llarg de 101 quarterades, 1 quartó i 66 destres. A més a més, comptava amb una teulera, 8 cabres i 1 ase. D'En 1870 l'Estat, per causes que desconeixem, va embargar la possessió durant un període de set anys. El mes de febrer del 1917 es va enfonsar el vaixell de càrrega italià "Luigina-Gi" davant les costes de Son Bunyola. Tres anys més tard, un violent incendi — segons sembla provocat per qüestions de política local— que es perllongà durant una setmana devastà la part occidental de la possessió..

Son Bunyola fou de Mateu Safortesa Crespí de Valldaura fins al 20 d'abril del 1931, quan la comprà el solleric Josep Puig i Canals, empresari dedicat a la indústria galletera a Veneçuela. En aquest moment la possessió posseïa dues someres de treball, dos ases, quaranta ovelles i deu cabres. Confrontava amb Son Valentí, amb la terra de Damià Font i Mateu Albertí, amb les de Francesc Aguiló i la mar. Comprenia una extensió de 277 hectàrees, 2 àrees i 16 centiàrees.

Durant aquesta dècada es realitzaren les darreres reformes de les cases, entre les quals destaca l'engrandiment del buc, el referit de les parets exteriors i interiors, l'edificació de la torre rodona i la construcció de la cisterna de la clastra. Quant a les terres de conreu, es dugueren a terme importants millores en les marjades i s'ampliaren els camins, tant el que accedeix a la possessió des de sa Bastida com el que connecta amb la Volta del General pel pinar de Baix (acabat en 1937).

El 18 de març de 1994 els hereus de Josep Puig i Canals, Emili i Magdalena Puig i Marquès, vengueren la possessió al magnat anglès Richard Branson qui també adquirí Son Valentí i Son Balaguer. Actualment és de Christian Hore.

BIBLIOGRAFIA

Roselló & Albertí 1996

Vibot: 1999b

Vibot: 2007

Valero & Albertí 2000

Albertí & Albertí 1998

GEM

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Estat de conservació

II Quan manquen alguns dels elements estructurals del monument (tant per degradació com per modificació) però és possible la reconstrucció hipotètica

Causes del deteriorament

Erosió

Defectes de conservació

Estructures

Perills eventuais

Alteració de la fesomia original.

Treballs realitzats

Inventariat

INFORMACIÓ NORMATIVA

BANY-A-007-1

PROTECCIÓ DE L'ELEMENT**Grau de protecció:****A****Propietat**

Particulars

Classificació del sòl:

No Urbanitzable

Usos permesos:

Segons Pla d'Ordenació de Recursos Naturals de la Serra de Tramuntana. Capítol IV: zones d'ús compatible.

Forestal i habitatge rural unifamiliar annex. Segons secció 12- Sòl No urbanitzable art. 137 de les NNSS. Es permet habitatge rural i altres construccions segons art. 138 de la mateixa secció de les NNSS

Just. valor patrimonial / protecció

Valor Patrimonial i Valor Històric

Elements destacats a preservar:

Torre. Volumetria original i envoltent. Estructura i acabats. Façana. Revestiments. Elements característics de la seva tipologia constructiva.

Intervencions permeses

Conservació. Consolidació. Restauració. Rehabilitació. Reutilització.

Intervencions no permeses

Enderroc total, Enderroc parcial, Transformacions tipologia constructiva, actuacions que desvirtuin el caràcter patrimonial del bé.

Intervencions preferents

Conservació d'estructura, façanes, coberta, revestiments.

Consolidació estructural de les parts en mal estat. Restauració revestiments Restauració elements ornamentals no restaurats.

Afectació Llei de Costes

-

Altres/Observacions:**ZONA DE PROTECCIÓ DE L'ELEMENT****Àmbit d'influència:**

Segons Determinacions Art. 41.3 Llei 12/1998 de Patrimoni Històric de les Illes Balears

Definició de les intervencions

Finques colindants

preferents s/ l'entorn de l'element:**IMATGES**